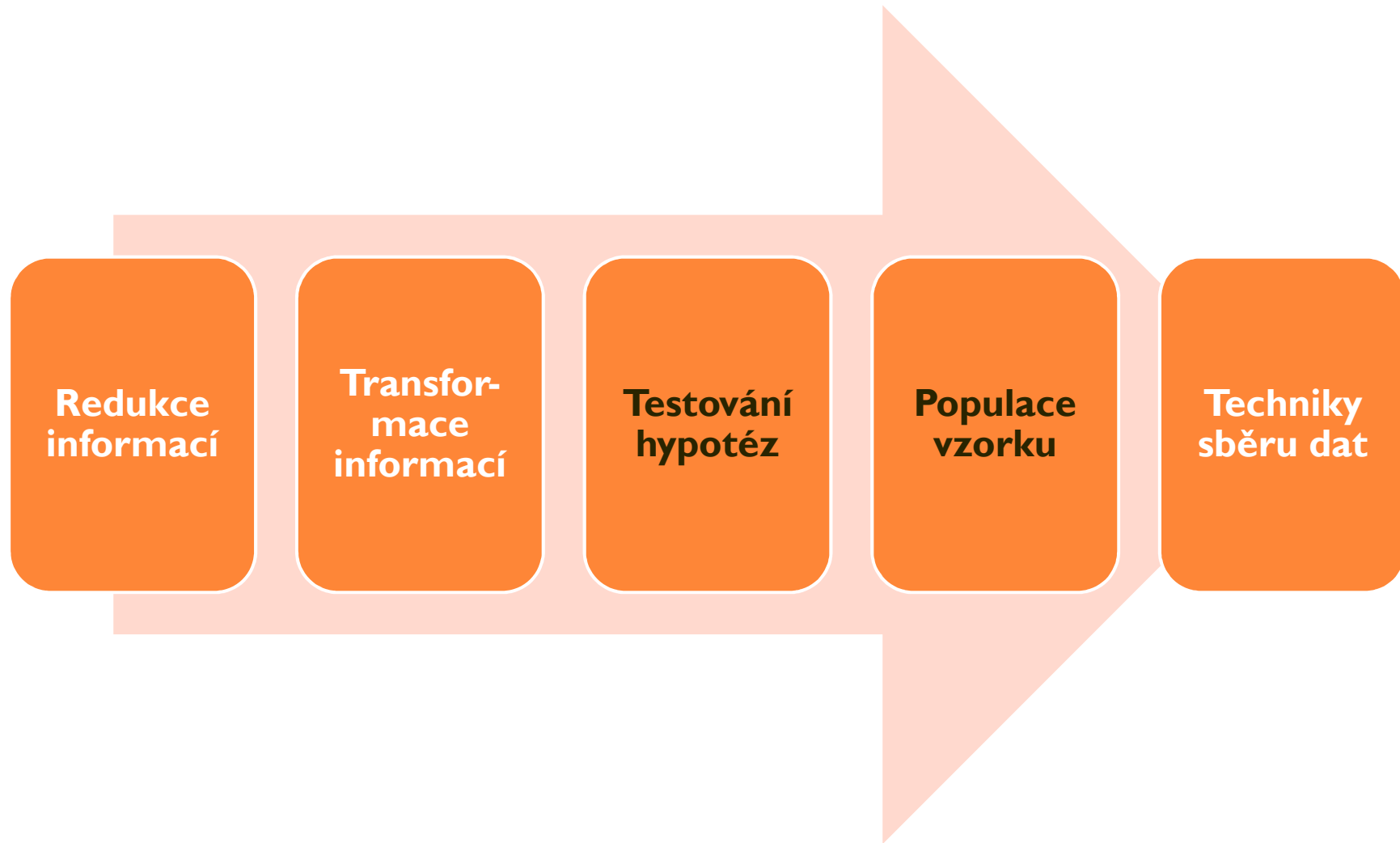

Metody a techniky sociologického výzkumu I. (kvalitativní)

Sociologický výzkum v umění a kultuře

Typologie výzkum

Pozitivismus – metoda

Filosofie sociálních věd a výzkumu

- ▶ Antipozitivismus

- ▶ M. Weber (1864 – 1920)

- ▶ Rozumějící sociologie

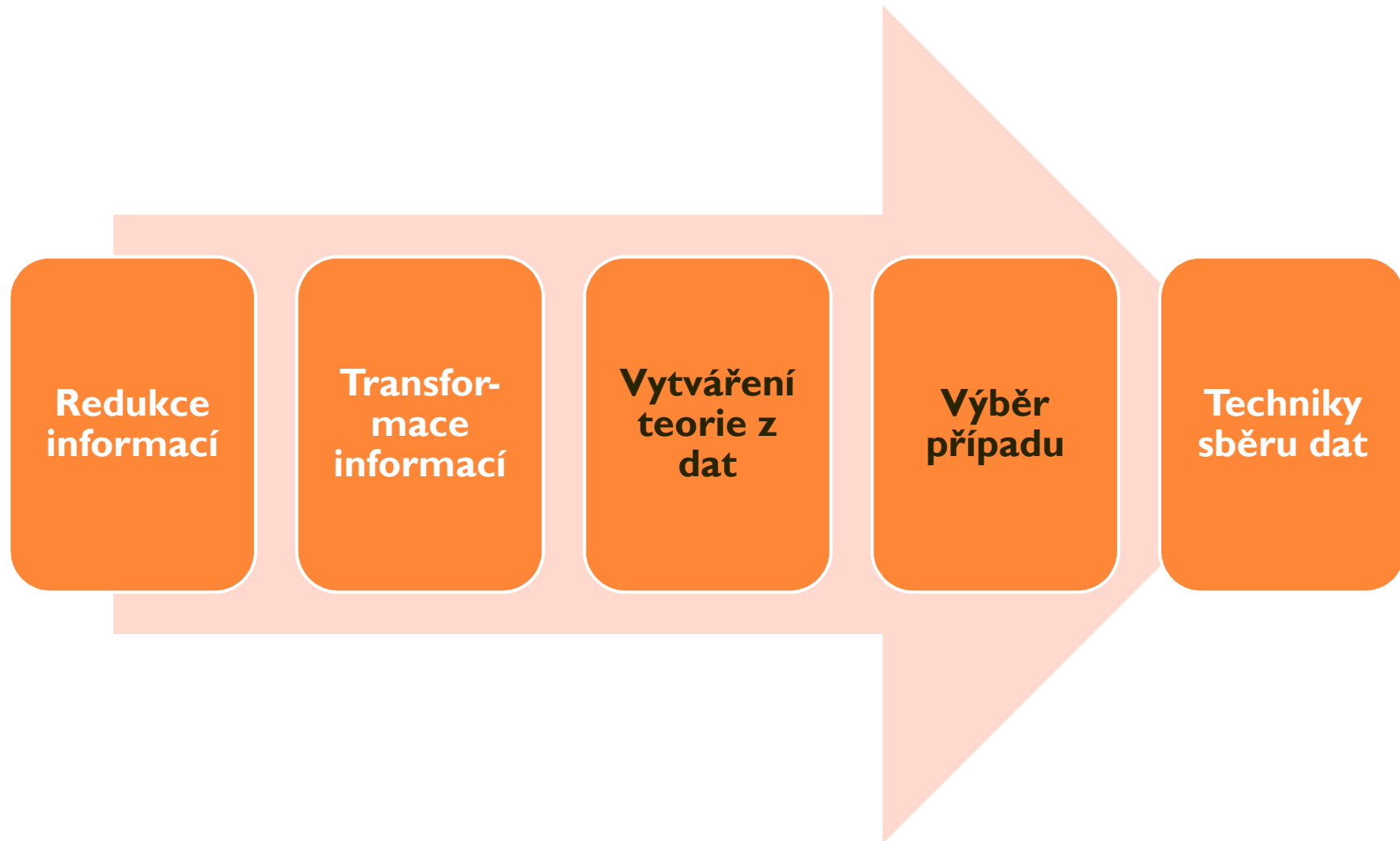
- ▶ Hodnoty

- ▶ Smysluplnost lidského jednání

- ▶ Ideální typ

- ▶ Vysvětlující porozumění

Antipozitivismus – metoda

Jak můžeme zkoumat sociální jevy

- ▶ Teoretický výzkum
- ▶ Aplikovaný výzkum

- ▶ Kvalitativní výzkum
- ▶ Kvantitativní výzkum

- ▶ Synchronní, diachronní
- ▶ Výzkum, průzkum

Typy sociologického výzkumu

jednorázové

- ▶ případová studie – intenzivní zkoumání 1 parciálního sociálního jevu na 1 objektu
- ▶ srovnávací výzkum – více jednotek

replikační

- ▶ prostý – výzkumná akce se zopakuje v určitém časovém odstupu od výzkumné akce
- ▶ longitudinální – jeden jediný projekt, počítá s opakováním akce na stejném souboru
- ▶ panelový – reprezentativní soubor, který je průběžně sledován, je za to placen, nejčastější technika – dotazník

Některé charakteristiky kvantitativních a kvalitativních metod

KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ
Tvrdé	Měkké
Fixní	Flexibilní
Objektivní	Subjektivní
Průzkum	Případová studie
Omezený rozsah informace o velice mnoha jedincích.	Mnoho informace o velmi malém počtu jedinců.
Silná redukce počtu pozorovaných proměnných a silná redukce počtu sledovaných vztahů mezi těmito proměnnými.	Silná redukce počtu sledovaných jedinců.

Komplementarita

- ▶ Kvantitativní i kvalitativní výzkum jsou vzájemně komplementární.
- ▶ Výstup z jednoho typu výzkumu může být převzat druhou metodou a znalost se tak může kumulovat a prohlubovat v nekonečném kruhu.
- ▶ Kvalitativně se často postupuje například v předvýzkumu kvantitativně zaměřených studií.
- ▶ Volba metodiky by měla být závislá zejména na předmětu výzkumu.

Problémy výzkumu v sociálních vědách

- ▶ V sociálních vědách prakticky nikdy nebudeme pracovat s úplně popsáním přirozeným systémem
- ▶ Je nutné pracovat s redukovaným popisem reality → budeme vždy vystaveni zkreslení

Redukce

- ▶ Počtu pozorovaných proměnných
- ▶ Počtu analyzovaných vztahů mezi nimi
- ▶ Populace na vzorek
- ▶ Časového kontinua na popis jednoho, nebo několika málo časových bodů

Rozdíly z hlediska transformace informace

Kvantitativní výzkum

silná standardizace →

Vysoká reliabilita

silná redukce →

Nízká validita

Kvalitativní výzkum

slabá standardizace →

Nízká reliabilita

volná forma otázek a
odpovědí →

Vysoká validita

Metodologie – validita

- ▶ Validita = platnost metody, správnost
 - ▶ Správnost vůči cíli = měřím skutečně to, co chci měřit
- ▶ Typy validity (Kerlinger)
 - ▶ Vnitřní validita (validita jednotlivého projektu)
 - ▶ Projekt adekvátní vzhledem k cílů a hypotézám
 - ▶ Randomizace
 - ▶ Kontrola nad nezávislými proměnnými
 - ▶ Vnější
 - ▶ Reprezentativnost
 - ▶ Zobecnitelnost

Metodologie – validita

- ▶ **Dosahování validity**
 - ▶ Operacionalizace
 - ▶ Ověřování formulací
 - ▶ Statistické metody
 - ▶ Validace

Operacionalizace

- ▶ Teoretické pojmy nemůžeme pozorovat přímo
- ▶ TP → znaky a indikátory → realita
- ▶ Operacionalizace = transformace TP do podoby měřitelných znaků
- ▶ Operacionalizace – explikace

Metodologie – reliabilita

- ▶ Reliabilita = spolehlivost a stálost dat
- ▶ Nespolehlivá metoda nemůže být validní!

- ▶ Druhy reliability
 - ▶ Stabilita → retest
 - ▶ Konzistence → split-half, podvýběry
 - ▶ Ekvivalence → klasifikace, kategorizace = třídění
 - ▶ Objektivita → výzkumník, explikace

Metodologie – reliabilita

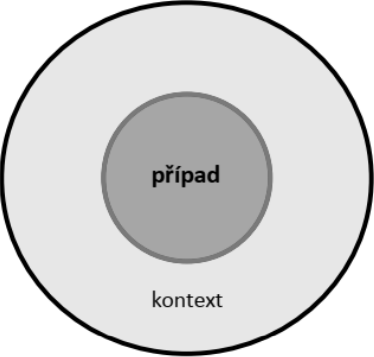
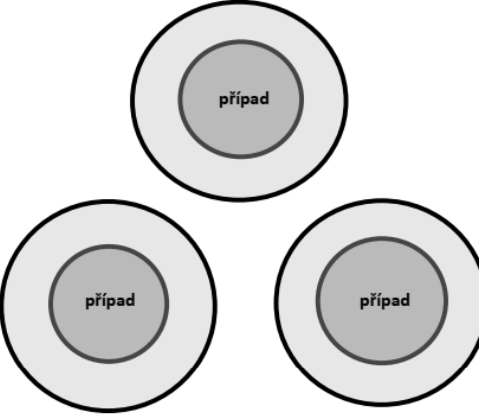
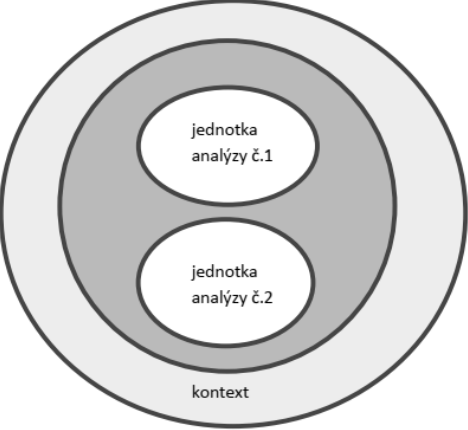
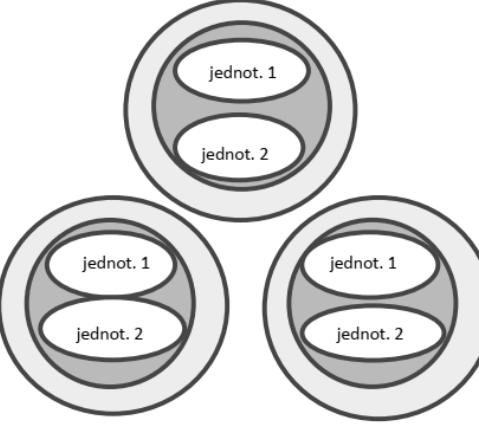
- ▶ **Klasifikace**
 - ▶ Enumerace
 - ▶ Definice
 - ▶ Kvantitativní třídění
 - ▶ Intervaly

- ▶ **Explikace (zvětšuje objektivitu)**
 - ▶ Shodné porozumění pojmům
 - ▶ EXPLIKANDUM
 - ▶ EXPLIKÁT

- ▶ **Kvantifikace**

Kvalitativní výzkum

Typy případových studií

	jednopřípadový projekt	vícepřípadový projekt
holistický přístup: jedna jednotka analýzy		
více jednotek analýzy		

podle Yin, R. K. (2014). *Case study research: Design and methods*. Los Angeles: Sage

Typy případových studií

- ▶ **Deskriptivní (popisující) případová studie**
 - ▶ podrobný popis, běžný kontext
- ▶ **Exploratorní (průzkumná) případová studie**
 - ▶ podrobný popis, běžný kontext – příčinné vztahy (struktura)
- ▶ **Explanační (vysvětlující) případová studie**
 - ▶ vysvětlení konkurujících si popisů
- ▶ **Instrumentální případová studie**
 - ▶ hlouběji porozumět teoretickým otázkám typu „jak“ a „proč“ to v reálném životě funguje analýzou konkrétní podoby obecného jevu
- ▶ **Intrinzitní případová studie**
 - ▶ obecný rámec není podstatný, studium ojedinělého případu do hloubky
- ▶ **Evaluační případová studie**
 - ▶ zhodnocení jevu podle určitých kritérií (obvykle se hodnotí nějaký program či intervenční zásah)

Strategie výběru vzorku případové studie

▶ Paradigmatické případy

- ▶ cílem je vytvářet metafory nebo zformulovat závěr pro celou oblast, jíž se zkoumaný případ týká

▶ Kritické případy/události

- ▶ cílem je získat informace, které umožní logickou dedukci typu
- ▶ aplikovatelnost na všechny případy / na žádný další případ

Strategie výběru vzorku případové studie

▶ Extrémní případy

- ▶ cílem je získat informace z mimořádných případů,
- ▶ „mimořádnost“ je chápána jak v pozitivním, tak v negativním smyslu.
- ▶ vyhledat takové případy a získat potřebná data bývá velmi náročné.

▶ Maximálně variující případy

- ▶ cílem je získat informace o důležitosti různých okolností, které ovlivňují průběh a vyústění případu
- ▶ například 3 ze 4 případů se navzájem liší v jedné dimenzi

- ▶ Podle: Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative Inquiry*, 12(2), 219-245.

Techniky kvalitativního výzkumu

- ▶ Pozorování
- ▶ **Interview**
 - ▶ S návodem
 - ▶ Narativní
 - ▶ Skupinové
- ▶ Studium dokumentů

Interview

- ▶ **Problémy**
 - ▶ Důvěra
 - ▶ Paměť narátora (konstrukt, rekonstrukt)
 - ▶ Rozhovor jako artefakt (nahrávka, přepis)

- ▶ **Způsob dotazování**
 - ▶ Standardizované
 - ▶ Polostandardizované
 - ▶ Nestandardizované

Interview – jako proces

- ▶ **Realizace interview**

- ▶ 2 setkání
- ▶ 3 fáze – vstupní, vnitřní, externí

- ▶ **Interview jako proces**

- ▶ (Itw) Narátor vypráví
- ▶ (Itw) Narátor sám objevuje nové vztahy
- ▶ (Itw) Tazatel kondenzuje, intepretuje a nechává potvrzovat
- ▶ (Přep) Interpretace
- ▶ Re-interview
- ▶ Pozorování chování narátora

Vedení rozhovoru

1. Poděkování, představení sebe a projektu
2. Seznámení s rozhovorem, dotaz na nahrávání, otázka ochrany soukromí a anonymizace dat
3. Zahájení vlastního rozhovoru
4. Samotný rozhovor (klást otázky, reagovat, opakovat, parafrázovat, hlídat ucelenost odpovědí)
5. Uzavření rozhovoru
6. Získání formálního souhlasu se zpracováním dat

Typy otázek

- ▶ Zkušenost
 - ▶ Chování
 - ▶ Názory a hodnoty
 - ▶ Pocity
 - ▶ Znalosti
 - ▶ Vnímání
-
- ▶ Demografické a kontextové

Pravidla pro práci s kvalitativními daty

- ▶ 1. Pracujte se všemi získanými údaji, se všemi dílčími výsledky, se všemi důkazy (vč. těch, které jste nepředpokládali, které jsou pro překvapující.)
- ▶ 2. Berte v úvahu všechna hlavní „soupeřící“ vysvětlení.
- ▶ 3. Identifikujte nejvýznamnější aspekty, charakteristiky zkoumaného případu.
- ▶ 4. Při analýze dat využijte všechny své předchozí expertní znalosti a zkušenosti.

Transkripce dat

▶ Doslovná

- ▶ **Doslovně zaznamenáváme mluvený projev** informátora, včetně výrazů nespisovných, slangových, gramaticky chybných, přeráknutí apod.

▶ Komentovaná

- ▶ **Zaznamenáváme i nonverbální projevy** dotazovaného (odmlky, intonaci, úsměv, zarmoucenost apod.).
- ▶ K zaznamenávání neverbálního chování dotazovaného může sloužit zvláštní paralelní sloupec vedle hlavního sloupce s doslovným přepisem mluveného slova.

▶ Redigovaná

- ▶ **Výpovědi upravíme do srozumitelnější a čtivější podoby.**
- ▶ Přeložíme tedy některé slangové či nářeční výrazy, nepřepisujeme přeráknutí apod. Text můžeme stylisticky upravit. Zaznamenáváme jen zásadní nonverbální projevy (výbuch smích, pláč apod.).

Transkripce dat

▶ Shrnující protokol

- ▶ **Doslovně** zachovány necháme **jen klíčové pasáže**, ostatní části rozhovoru zestručníme.
- ▶ Vždy ale tak, aby zůstal zachován původní smysl sdělení.

▶ Selektivní protokol

- ▶ **Přepisujeme pouze pasáže relevantní** z hlediska zaměření výzkumu.
- ▶ Zbylou část interview vůbec nepřepisujeme.

Analýza dat (upraveno podle Miles & Huberman, 1984)

- ▶ Zkoušejte získaná data uspořádat různými způsoby.
- ▶ Vytvořte matici základních kategorií, které charakterizují daný případ. Do polí této matice zapisujte pro každou kategorii příklady, doklady, údaje, které jste o ní empiricky získali.
- ▶ Pokuste se získaná data znázornit pomocí vývojového diagramu nebo jiného způsobu grafického znázornění, aby se dala lépe prostudovat.
- ▶ Vytvořte si tabulku, která zachytí četnosti výskytu různých kategorií, různých událostí apod.
- ▶ Zkoumejte složitosti takových tabulek a sledujte jejich vztahy k statistickým údajům typu průměr, rozptyl.
- ▶ Uspořádejte data chronologicky podle průběhu dění nebo použijte časové schéma

Interview - interpretace

- ▶ **Interpretace**
 - ▶ Analýza prostředí
 - ▶ Neverbální složka
 - ▶ Obsahová analýza
 - ▶ Psychologická analýza
 - ▶ Jazyková analýza
 - ▶ Analýza smyslu sdělení